

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР

Розглянуто теоретичні основи формування інтеграційних об'єднань в АПК. Визначено передумови створення інтегрованих формувань. З'ясовано перспективи розвитку АПК України на основі формування інтегрованих структур.

Проблема створення інтегрованих структур в різних галузях на сучасному етапі розвитку української економіки особливо актуальна. Причиною цьому є низька ефективність виробництва та низька конкурентоспроможність вітчизняних товарів, як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку. Все більше підприємств намагаються створювати інтегровані структури, в основі яких лежить об'єднання технологічних стадій виготовлення, переробки, збуту та реалізації продукції або транзакційна економія.

Передумовами появи економічної інтеграції є скорочення життєвого циклу товарів, диверсифікація споживчого попиту, посилення конкуренції в глобальному масштабі, зростання ризику в ухваленні рішень та високої міри адаптації до умов, що постійно змінюються.

Значний внесок у розвиток теорії і практики інтеграції господарюючих суб'єктів внесли зарубіжні економісти: М. Алле, Б. Баласа, Дж. Вайнер, Ф. Герельса, М. Джорд, Г. Крьомер, Р. Коуз, Р. Купер, Р. Ліпсей, А. Маршал, Дж. Мід, Г. Мюрдаль, А. Мюллер-Армак, А. Предоль, Ф. Перру, Дж. Піндер, Я. Тінберген, Б. Твис, П. Уальз, О. Уильямсон, И. Шумпетер та ін. Проте дослідження розглядають загальні підходи, що характеризують інтеграційні процеси. Стан розвитку української економіки вимагає адаптації теоретичних положень до існуючих реалій, процесів концентрації та інтеграції.

Вивченню проблем інтеграційного розвитку підприємств різних галузей та форм власності присвячені фундаментальні дослідження відомих вітчизняних вчених, таких як: В.Я. Амбросов, А.І. Березвін, В.Н. Зимовець, А.М. Карпенко, І.І. Лукінов, П.М. Макаренко, П.Ю. Мельник, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Онищенко, П.Т. Саблук, А.І. Хвостов, М.І. Хорунжий, О.М. Шпичак та ін. У своїх роботах автори розкривають різні аспекти проблем створення та забезпечення ефективного функціонування інтегрованих об'єднань [1-6].

В той же час, дискусійними залишаються проблеми, що пов'язані з визначенням місця та ролі інтегрованих агропромислових формувань в механізмі реформування АПК. Також заслуговують на увагу дослідження питання перспектив розвитку інтегрованих об'єднань з урахуванням регіональної специфіки. Усе це створює необхідність поглибленого дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку інтеграційних процесів в АПК.

Запровадження ефективної стратегії інтеграційного розвитку в АПК може вирішити не лише питання забезпечення підприємств якісною сировиною, створення економічно вигідних умов в аграрному секторі для вирощування сільгосппродукції, забезпечити гарантовану зайнятість сільськогосподарських виробників, а й створити умови для виходу вітчизняних виробників на світові ринки, що особливо актуально в умовах світової продовольчої кризи та наявного потенціалу АПК України.

Формування ефективної стратегії інтеграції в АПК є необхідним і актуальним завданням сьогодення, що не можливо без дослідження теоретичних засад створення інтеграційних об'єднань в агропромисловому комплексі країни.

За широтою перетворень та глибині змін за роки реформ агропромисловий комплекс України зазнав найбільш значних трансформацій, ніж інші сектори економіки. Зміни торкнулися відносин власності, форм та правил взаємодії господарюючих суб'єктів, типу організаційних структур та були викликані кризовими явищами, загальним падінням виробництва, порушенням господарських зв'язків між підприємствами та галузями, а також їх реструктуризацією.

Необхідність пом'якшення кризових явищ в аграрному комплексі, створення умов для нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції з метою повноцінного забезпечення населення продовольством, а промисловості – сільськогосподарською сировиною, забезпечення ефективного функціонування переробних підприємств викликає необхідність створення комплексно інтегрованих об'єднань.

По-перше, гнучкість в прийнятті рішень та координації спільних зусиль з урахуванням стійкого і довгострокового характеру зв'язків між підприємствами, що входять у інтегровану компанію, наділяє цей тип організаційно-господарської діяльності значними перевагами.

По-друге, створення загальної інфраструктури (інформаційної, банківської, страхової, постачальницько-збутової, транспортної, аудиторсько-консалтингової, маркетингової, кадрової) дозволяє організувати і координувати виробничо-господарську діяльність по виконанню спільних науково-технічних і виробничих програм, поглиблювати спеціалізацію та розвивати коопераційні зв'язки.

Необхідність в організації нових інтеграційних формувань виходить з об'єктивних передумов, серед яких слід виділити: багатогалузевий характер виробництва в структурах системи; відсутність у окремого підприємства можливостей створення конкурентоздатного виробництва, що забезпечує впровадження інтенсивних технологій щодо виробництва певних видів продукції; необхідність поєднання усіх стадій технічного процесу, що дає змогу комплексно використовувати сировину і матеріали; кооперування взаємопов'язаних спеціалізованих виробництв, що дає можливість виготовляти кінцевий продукт високої якості у необхідній кількості за конкурентоспроможною ціною.

Таким чином, розвиток агропромислової інтеграції в сучасних умовах повинен відбуватися на основі забезпечення технічної, технологічної, економічної єдності та безупинності етапів виробництва, заготівлі, транспортування, зберігання, переробки сільськогосподарської продукції, виготовлення якісних, безпечних продуктів харчування та доведення їх до споживача.

Запровадження ефективної стратегії інтеграційного розвитку в АПК буде сприяти вирішенню питань виробництва якісної продовольчої сировини та харчових продуктів за рахунок:

- удосконалення економічних механізмів природокористування, що спрямовано на екологічне оздоровлення довкілля та сільськогосподарських угідь;
- створення високопродуктивних і екологічно збалансованих агроєкосистем, що забезпечать значне підвищення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тваринництва;
- розробки та впровадження нових технологій та технічних засобів для збільшення виробництва збалансованих кормів для тваринництва;
- розробки та використання інноваційних діагностичних і лікувальних засобів для боротьби з розповсюдженням хвороб сільськогосподарських тварин;
- використання екологічно чистих зон для забезпечення високоякісною сировиною підприємств, що виробляють дитяче харчування;
- удосконалення біотехнологічних процесів переробки сільськогосподарської сировини, враховуючи одержання нових видів продуктів загального та спеціального призначення з використанням ферментних препаратів та біологічно активних речовин;
- використання супутньої продукції та відходів підприємств харчової промисловості для виробництва високоякісних кормів для тваринництва;

- створення технології виробництва якісно нових харчових продуктів зі спрямовано зміненим хімічним складом, відповідно до потреб організму людини (продуктів харчування масового вжитку для різних вікових груп населення, особливо для дітей та осіб похилого віку; продуктів лікувально-профілактичного призначення для профілактики захворювань та підвищення стійкості організму до негативного впливу навколишнього середовища; продуктів харчування для спортсменів, військовослужбовців та певних груп населення, що перебувають в екстремальних умовах);
- удосконалення системи зберігання продовольства на всьому шляху руху від сировини та готової продукції від поля або ферми до споживача, що забезпечує максимальне зберігання якості та зниження втрат біологічної цінності продуктів;
- забезпечення максимального збереження харчової цінності та якості продуктів за рахунок застосування сучасних технологій і обладнання, що виключають можливість бактеріального, хімічного та фізичного забруднення;
- удосконалення контролю умов виробництва, закупки, поставки, транспортування, збереження і реалізації продукції, створення системи виробництва харчових продуктів гарантованої якості.

Інтеграційним процесам в АПК в сучасних умовах притаманний багатоплановий характер, розвиток яких здійснюється від простих до складніших інтегрованих систем, від функціонування виробничих структур за участю кількох підприємств сільськогосподарського й промислового виробництв, територіально близько розташованих, до регіональних, міжрегіональних та транснаціональних багатоцільових формувань.

Багатоцільові інтегровані об'єднання є більш конкурентоздатними, стійкими до змін зовнішнього середовища та дозволяють максимально реалізувати потенціал усіх складових інтегрованої системи, вони мають забезпечити повноту циклу «наука – інноваційні розробки – інвестиції – виробництво сировини – переробка сировини – виготовлення кінцевого продукту – збут – споживання» та сприяти виходу агропромислового виробництва на якісно новий етап розвитку, що відповідає вимогам ринкової економіки.

Таким чином, одним із найважливіших напрямів виходу вітчизняної економіки з кризи є формування та розвиток інтегрованих структур у формі різноманітних об'єднань, що сприяє консолідації зусиль виробників, активізує потенційні можливості щодо більш ефективного використання всіх наявних ресурсів, підвищує відповідальність і ефективність дій кожної ланки інтегрованої системи.

На нашу думку, більш доцільним є формування господарських регіональних комплексів і створення на їх базі інтегрованих структур, що дозволить досягти значного підвищення ефективності та стійкості економіки кожного окремого регіону, подолання соціально-економічних суперечностей регіонального розвитку, та є необхідною умовою економічної стабільності держави.

У зв'язку з цим виникає необхідність стимулювання інтеграційних процесів в економіці, заохочення концентрації капіталу, що проявляється у господарській практиці при виникненні крупних структур, які функціонують як єдина складна економічна система. Саме тут з'являється можливість мобілізації всіх видів ресурсів і налагодження механізму їх ефективного використання.

1. Амбросов В.Я. Механізми ефективного функціонування агроформувань / В.Я. Амбросов, Т.Г. Мареніч // Економіка України. – 2006. – № 6. – С. 60-66.
2. Брезвін А.І. Організаційно-методичні заходи інтеграції виробництва в АПК / А. І. Брезвін // Економіка АПК. – 2000. – № 3. – С. 53-55.
3. Білик Ю. Оцінка порівняльних переваг в умовах міжнародної економічної інтеграції / Ю. Білик // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 69-76.
4. Воробьев С. Неинституциональная концепция вертикальное координации в агропромышленном комплексе / С. Воробьев // Аграрна економіка. – 2007. – № 6. – С. 2-6.
5. Лагодієнко В. В. Щодо стратегії злиття та поглинання компанії на сучасному етапі розвитку світового бізнесу / В. В. Лагодієнко // Науково-теоретичний фаховий журнал «Вісник аграрної

- науки Причорномор'я» Миколаївського державного аграрного університету. – 2005. – Випуск 3 (31). – С. 53-60.
6. Філіпенко А. Інтеграційні перспективи України: бігравітаційна модель / А. Філіпенко // Економіка України. – 2005. – № 6. – С. 11-74.